

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 4
Април 2022

Борис Попиванов

Българската външна политика стана вътрешна. Всички теми на политическия дебат биват пречупвани през външнополитическите дилеми на страната.

Правителството се намира близо до състояние на блокаж поради отказ от обща стратегия и „политика на взаимно изнудване“ на коалиционните партньори.

Конфликтът президент-премиер се превръща в централно измерение на политическия процес.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 4
Април 2022

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	4
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	6
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	8

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Войната в Украйна. Официалната българска позиция по отношение на руската инвазия в Украйна почти до края на април не претърпя съществени изменения. В духа на възприетата още в началото на конфликта линия България се включи във всички инициативи на ЕС и ООН по осъждане и възпиране на агресора. Сред тях трябва да отбележим участието на страната в Петия пакет санкции на ЕС срещу Русия (за спиране на вноса на въглища и затваряне на пристанищата за руски кораби) и в решението на ООН за прекратяване на членството на Русия в Съвета по правата на човека. Единственото по-значително българско правителствено решение бе свързано с предоставянето на каски и бронезилетки за цивилното украинско население. Това решение изразяваше и консенсусното разбиране на основните политически сили и институции.

През целия месец българският дебат за войната се фокусираше върху евентуалното изпращане на военна помощ на Украйна. Могат да бъдат проследени няколко измерения на проблема. Първото засяга международния контекст. Евроатлантическите партньори на България неведнъж подчертаваха, че става дума за суверенно българско решение, в което те не се месят. Такава бе позицията и на посланика на САЩ в София Херо Мустафа, и на председателя на Военния комитет на НАТО адмирал Роб Бауер. Създаде се впечатлението, че българските власти предпочитат едно решение за предоставяне на военна помощ да изглежда като взето под външен натиск. Именно такава впечатление Вашингтон и Брюксел не искаха да допуснат. Радикализацията на дебата все пак дойде откън, като последица от визитата на украинския външен министър Дмитро Кулеба в София. Той очерта дилемата, според която всяка не-подкрепа за Украйна означава подкрепа за Русия, и призова България да се самоопредели на чия страна е. Може да се каже, че посланието на Кулеба бе един от катализаторите на промяната в досегашната по-предпазлива българска позиция. Второ измерение на проблема бе зададено от динамиката на отношенията в управляващата коалиция. Инициативата бе подета от „Демократична България“ (ДБ), която първа внесе предложение в Народното събрание за предоставяне на военна

помощ. По-късно партията „Има такъв народ“ (ИТН) подкрепи идеята, а в края на месеца към нея се присъедини и партията-мандатоносител „Продължаваме промяната“ (ПП). Единствено Българската социалистическа партия (БСП) продължи категорично да се противопоставя на военната помощ. Дори и в позицията на БСП обаче се появиха нюанси. Докато първоначално изглеждаше, че при решение за военна помощ БСП ще напусне правителството, то после започна да се говори вече само за гласуване против в парламента. Трето измерение на проблема произтича от динамиката в отношенията между институциите. Премиерът Кирил Петков и президентът Румен Радев постепенно застанаха на противоположни позиции. Петков, който пледираше за необходимост от единство и компромис, в един момент рязко се застъпи за предоставянето на военна помощ. Президентът, напротив, втвърди линията си и застана зад виждането, че подобно решение би въвлякло България в конфликта. Четвъртото измерение на проблема засяга т.нар. газов въпрос. Русия прекрати доставките на природен газ за България с мотива, че страната не е изпълнила руското искане да заплаща доставките в рубли. Това допълнително поляризира реакциите „за“ и „против“ Русия в политическия елит. Правителството декларира, че няма да се поддаде на руския натиск, и гарантира наличието на алтернативни източници на газ. Президентът и опозицията се усъмниха в реалността на тези алтернативи и посочиха опасността от тежък срив на българската икономика и непоправими щети върху бюджетите на домакинствата. Националистическата партия „Възраждане“ дори видя в отказа да се преговаря с Русия основание да поиска оставката на кабинета и предсрочни избори. Има и още едно пето измерение на проблема, свързано с разнообразни инициативи за стимулиране на по-ясна българска позиция срещу руската агресия. Тук следва да се причислят дискусиите дали руската посланичка в София Елеонора Митрофанова трябва да бъде обявена за „персона нон грата“; призивът на премиера Петков към българите да дарят по една заплата за военна помощ за Украйна; посещението на Петков и на представители на ИТН и ДБ в Киев; решението на софийската община да наименува алея пред руското посолство в София с назва-

нието „Героите на Украйна“. Всичките тези действия, взети в своята съвкупност, поддържаха всекидневно внушението, че Украйна е основната тема в дневния ред на българската политика и моментът за вземане на решение за военна помощ е напълно зрял.

Македонският възел. Българското вето върху започване на преговори за присъединяване на Северна Македония към ЕС продължава да бъде факт. Новата динамика в отношенията между София и Скопие, анонсирана от премиера Петков през декември м.г., постепенно утихна. Същевременно политическото напрежение във връзка с казуса „Северна Македония“ отново се увеличава.

Първата причина е международна. Има достатъчно ясни индикации за външен натиск върху България да вдигне вето си върху преговорния процес. Председателката на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен посети София, за да даде зелена светлина на българския План за възстановяване и устойчивост, но използва повода, за да припомни, че ЕС има ангажимент към кандидатките за членство Албания и Северна Македония, които трябва да бъде изпълнен. Изявлението на Фон дер Лайен прозвуча сякаш за нея двете неща (одобрението на българския План и вдигането на българското вето) са взаимно свързани. На България като че ли дори бе поставен срок – до юни – този път от еврокомисаря по разширяването Оливер Вархеи. Външната министърка на Германия Аналена Бербок се позова в същия дух на свой разговор с българската външна министърка Теодора Генчовска, макар че впоследствие София отрече такива обещания да са били давани. Така или иначе, календарът сочи очаквания за възможна развръзка на спора между София и Скопие в рамките на настоящото френско председателство на Съвета на ЕС. Действително, България уверява, че официална промяна в позицията няма. Интересно е, че Северна Македония с поведението си не насърчава такава промяна. Дори напротив, президентът Стево Пендаровски изрази съмнения, че исканията на България трябва

ва да бъдат удовлетворени защото липсват гаранции срещу появата на нови искания в бъдеще. От Скопие отново подеха темата за българското съпричастие към фашизма в годините на Втората световна война. Повод за това стана откриването на български културен клуб в Битоля, наречен на името на дееца на ВМРО Иван Михайлов. В отговор в Северна Македония се разрази кампания срещу инициативата, позоваваща се на колаборационизма на Михайлов с хитлеристите.

Политическото напрежение по македонския въпрос се пренесе и в българския политически дебат. На първо място, възникна конфликт в самото българско правителство. Външната министърка Генчовска обвини премиера Петков, че води „две външни политики“ спрямо Северна Македония, една пред международните ни партньори и една пред българското обществено мнение. Макар че по-късно конфликтът беше изгладен, остана впечатлението, че Петков е поел ангажименти за Северна Македония, които крие от българската публика. На второ място, засилиха се разногласията между премиера и президента. Темата „Северна Македония“ разделя Петков и Радев от доста време, но сега фокусът на противоречията се избистри. Радев настоява за вписването на българите в конституцията на Северна Македония да се приеме като императивно условие за вдигане на вето. Петков, който не е против самото условие, същевременно смята, че то може да бъде отложено и да се случи по време на самите преговори, а не да ги предшества. На трето място, парламентарното разделение по темата допълнително затруднява вземането на решение. Към настоящия момент, в управляващата коалиция БСП и ИТН са против промяна в българската позиция, докато ПП и ДБ нямат категорично становище, но все пак клонят повече към промяна. В средите на опозицията ГЕРБ и „Възраждане“ са против, а единствено Движението за права и свободи (ДПС) категорично защитава започването на преговори. Мнозинство за вдигане на вето все още няма.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Правителството. Масово споделено е наблюдението за сериозна криза на кабинета в поне две направления – тежки вътрешни конфликти между коалиционните партньори и липса на стратегия за преодоляване на негативните икономически тенденции. Все по-активно се говори за предсрочни избори, и то в краткосрочна перспектива.

Усещането за предстоящ блокаж на кабинета се базира на няколко фактора. Първо, т.нар. коалиционен съвет реално не функционира или в най-добрия случай функционира зле. Нито една от проведените срещи във формат председатели на партиите не доведе до изработване на обща позиция и преодоляване на противоречията. Второ, не се провежда коалиционен диалог върху предстоящата актуализация на бюджета и нейните приоритети. Утвърждава се принципът на едностранни действия в последния момент, свързани неизбежно с голямо напрежение и конфликтен потенциал. Липсата на правителствена програма, обединяваща общите разбирания на четиримата партньори в коалицията, става все по-видима. Трето, междупартийните отношения в коалицията изразяват своеобразно „тържество на червените линии“, на принципите, от които партиите декларираат, че няма да отстъпват. Такива са сблъсъците между БСП и ДБ по повод на военната помощ за Украйна или между ПП и ИТН по повод на избора на управител на Българската народна банка (БНБ). Това в крайна сметка стимулира ориентацията към „плаващи мнозинства“, при които оцеляването на правителството изисква важни решения да бъдат взимани в парламента с гласовете на опозицията. Подобен пример е ситуацията с плащанията по договорите за строителство на пътища. В този случай ИТН (от правителството) и ГЕРБ и ДПС (от опозицията) застанаха заедно. Четвърто, отказът от пълноценен диалог с бизнеса в условия на икономическа несигурност и галопираща инфлация насърчава протестна среда. Работодателски организации вече заявиха намерение за протести с искане не за друго, а за оставка на кабинета.

Единствената сфера, в която се чувства положителен ефект от работата на правителството, е съдебната реформа. Окончателно бяха приети промени

в Закона за съдебната власт, с които бяха закрити специализираният съд и специализираната прокуратура – институции, отдавна превърнали се в нарицателно за инструмент за репресии от страна на властта. Разбира се, този акт е само част от императивите на съдебната реформа, но важна част, представляваща стъпка в правилната посока.

Президентът. Конфликтът между президент и премиер, прогнозиран още от началото на мандата, започна да приема все по-ясни очертания. Досега напрежението в отношенията между двете институции не беше твърде публично. Критиките на Радев към определени действия на кабинета бяха умерени и нюансирани, а самият кабинет ги приемаше или заобикаляше без остри реакции. Събитията ескалираха с поисканата от кабинета оставка на началника на Националната служба за охрана (НСО) ген. Емил Тонев. Президентът Радев, в чиито правомощия е тази оставка, категорично отказа да я потвърди. Кулминация в разногласията настъпи във връзка с проблема за военната помощ за Украйна. Вицепремиерът и финансов министър Асен Василев определи резервираната позиция на президента като „позорна“. Някои коментатори съзряха в тази реакция официално отхвърляне на „опекунството“ на Радев върху кабинета. Съгласно други оценки, кабинетът навлиза в опасна спирала на създаване на нови и нови врагове.

Главният прокурор. Закриването на специализираните съд и прокуратура е тежък удар върху главния прокурор Иван Гешев, който решително и до последния момент защитаваше необходимостта от тях. Процедурата за отстраняване на Гешев, стартирала във Висшия съдебен съвет, най-вероятно няма да доведе до резултат, но показва все по-видимата невъзможност на главния прокурор да излезе от дефанзивната позиция, в която е поставен.

Общественото мнение. Април мина под знака на поредица социологически проучвания, регистриращи драстичния спад на доверието във водещата политическа сила ПП. От гледна точка на динамиката на партийните нагласи новините са три. Първо, връщане на ГЕРБ на челно място, но не защото

подкрепата за ГЕРБ расте, а защото подкрепата за ПП и другите партии спада. Второ, мощен ръст на доверието във „Възраждане“, което показва перспективността на политическата роля „опозиция на всички“. Трето, минимално търсене на нови политически проекти, подсказващо умора на избирателите и изхажване на политическите оферти.

Общественото мнение на пръв поглед се характеризира с парадоксалност. Налице е много сериозно разочарование от властта и парламентарно представените партии, но не и желание за предсрочни избори. Причината е липсата на ясна алтернатива. По данни на социологическата агенция „Галъп Интернешънъл“ едва 22,2% от респондентите искат нови избори. От това следва, че няма

очаквания един нов вот да промени коренно сегашната конфигурация. Косвен индикатор за недоверието в правителството да стане носител на такава положителна промяна е внушителният дял от 84,9%, които смятат, че инфлацията ще продължава да расте. Социологическата агенция „Алфа Рисърч“ на свой ред констатира безпрецедентния двукратен ръст на отрицателните оценки за правителството само в продължение на два месеца (от 23% през февруари на 48% през април). Общественото мнение очевидно дава оценка според заслугите. По данни на „Алфа Рисърч“ най-високият дял от положителни очаквания към правителството (28%) е насочен към ограничаването на корупцията – сферата, в която са най-видими усилията и посланията на сегашната власт.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

„Продължаваме промяната“ (ПП) с голямо закъснение пристъпи към официалното си учредяване като политическа партия. Въпреки първоначалния си скептицизъм към традиционните форми на политическо участие, ПП явно са разбрали, че без структурирано присъствие по страната няма как да стабилизират подкрепата за себе си. Прави също впечатление, че ПП на партията все по-често излиза в НС и пред медиите със свои декларации и изявления – не просто като израз на подкрепа за премиера и правителството, а като собствена позиция на политическа сила (за борбата с корупцията, срещу саботажите на опозицията, за Украйна). Тази тактика отвежда в същата посока – към утвърждаване на обособен партиен профил. Ефектът би бил по-голям ако това се случваше на по-ранен етап, а не сега, при отлив на доверието, когато подобни иначе нормални действия се възприемат като кризисен пиар.

Преследването на собствен организационен и политически профил от страна на ПП се дължи на изискванията на поредната, трета по ред, трансформация на политическото поведение, която ПП изживява за период от само няколко месеца. До съставянето на кабинета през декември ПП се стараше да възплъщава промяната и да представлява двигател на политическия процес, да бъде инициатор на отблъскването от модела на ГЕРБ. По-нататък ПП влезе в ролята на балансатор в собственото си правителство, лавиращ между често непримиримите гледни точки на коалиционните партньори. И днес виждаме трета трансформация, към политическа сила, която опитва да лидира едностранно кабинета и да поставя партньорите пред свършени факти.

ГЕРБ-СДС. Стратегията на ГЕРБ в новата кризисна ситуация бе публично оповестена лично от лидера Бойко Борисов. Той призова да не се нагнетява обстановката, а да се остави правителството само да се разпадне под тежестта на своите противоречия и проблеми. Борисов е убеден, че времето работи в негова полза. Социологическите проучвания като че ли дават основание за подобна хипотеза. С нея може да бъде обяснен и фактът, че ГЕРБ на практика не пожелаха да се възползват оптимално от

скандала с незаконния арест на Борисов. Напротив, ако изключим някои дежурни изявления, темата се подминава. Борисов предпочита да не фокусира вниманието върху себе си. Много по-важно за него от политическа гледна точка е фактически спрялото отстраняване на кадри на ГЕРБ от администрацията. Съхраняването на електорален и административен ресурс на фона на отлив на доверието в другите партии е доста логична „програма минимум“. Пред ГЕРБ обаче стои рискът да ги подведе убеждението, че българското общество е склонно след 12 години тяхно управление отново да ги приеме като легитимни кандидати за власт, а международните фактори да приемат строителя на „Турски поток“ като лоялен евроатлантически партньор.

Движението за права и свободи (ДПС) се зае най-категорично от всички парламентарни сили да дефинира политическата ситуация в страната като правителствена и парламентарна криза. Лидерът на Движението Мустафа Карадайъ призова своите симпатизанти да се готвят за предсрочни избори още през май. Знаменателно е, че той избра да отправи това послание по време на посещение в Турция. По такъв начин индиректно бе внушена подкрепата, на която се надява. Не бива да се забравя, че третото място на ДПС на изборите от ноември м.г. се дължеше основно на сериозната мобилизация на изселнически вот в Турция, невиджана от поне 15 г. насам. В публичното представяне на ДПС прави впечатление и европейската доминанта в лицето на евродепутата и съпредседател на европейската либерална партия АЛДЕ Илхан Кючюк. Неговите изяви и интервюта, по международни и вътрешни теми, са приоритетно отразявани от пресцентъра на ДПС, дори с честота и обеми, конкуриращи тези на Карадайъ.

Българската социалистическа партия (БСП) е изправена пред сложния въпрос за оцеляването си във властта. Задълбочаването на украинския конфликт все повече поляризира българския политически дебат. В контекста на нарастващо антируската реторика на останалите партии в правителството БСП започва да изглежда като изцяло и безрезервно проруска партия. Умножават се гласовете в проправителствените среди и в медиите, че тя няма

място в кабинета. „Червената линия“ на БСП – да не се предоставя военна помощ на Украйна – все повече води към неблагоприятна за партията ситуация. При един успешен парламентарен вот по темата, а за такъв има мнозинство, БСП или трябва да напусне управляващата коалиция и да поеме отговорността за последвалата политическа криза, или да се остави мълчаливо да бъде заобиколена във вземането на решение, с което би демонстрирала отсъствие на реална политическа тежест. Единствен полезен изход би бил отлагане или нюансиране на решението, но той е по-скоро слабо вероятен. Принципната позиция на партийното ръководство е подкопана от два допълнителни фактора. Първият засяга информацията в български и световни медии, че българско оръжие все пак се изнася за Украйна, макар и през посредници. А вторият фактор е все по-видимата конфронтация с президента Радев, който иначе би могъл да бъде най-авторитетният съюзник на левицата по украинските въпроси.

В рамките на правителството само БСП акцентира на социалните проблеми на населението. Но галопиращата инфлация и опасностите от срив в газовите доставки фактически лишават от убедителност т.нар. „социален вектор“ в управлението. Без обща стратегия на правителството БСП няма кой знае какви решения да предложи в социалната сфера и може само да акумулира негативите от социалните очаквания на хората. Пролитава несъстоятелността на тезата на лидера Корнелия Нинова от конгреса през януари, че участието в изпълнителната власт ще укрепи партията. Така става все по-ясна правотата на „алтернативата“ в БСП, изразявана от „Триото“ Крум Зарков, Петър Витанов и Станислав Владимиров, чиито срещи в страната продължават да се радват на голям интерес. Но БСП е застрашена не само от своята неумела политика, а и от новите политически проекти, които вече отиват към официално учредяване – на бившия омбудсман Мая Манолова и на бившия премиер Стефан Янев. Техният електорален капацитет вероятно не е голям, но е в състояние да ерозира допълнително подкрепата за социалистическата партия.

„Има такъв народ“ (ИТН) встъпи в ролята на вътрешнокоалиционна опозиция. Най-мощният трус в управлението досега бе свързан с амбициите на ИТН на всяка цена да наложи своя кандидат Любомир Каримански за управител на БНБ. Предизвестният неуспех радикализира партията на шоумена Слави Трифонов, която започна своеобразна политическа игра „ва банк“ – да лансира предложения и да заплашва с проблеми, ако те бъдат отхвърлени. Такива например са искането за оставка на лидера на „Да, България“ Христо Иванов като председател на Комисията за конституционни промени и

закриване на самата комисия; претенцията за преразглеждане на състава на парламентарните комисии с включване на повече представители на ИТН в тях; предупрежденията срещу концентриране на финансовия ресурс на държавата в представители на ПП; дори подновените инициативи за промяна в избирателната система. По всичко личи, ИТН остава най-слабото звено в коалицията. За разлика от другите три партии в управлението, за ИТН е най-трудно да се каже каква цена са готови да платят при разпад на парламентарното мнозинство.

„Демократична България“ (ДБ) не успява да излезе от политическата сянка на ПП. Първоначално изглеждаше сякаш именно ДБ изразява проевропейските и антируски настроения по повод на войната в Украйна. Решението на ПП да подкрепи предоставянето на военна помощ обаче превърна ПП във водеща политическа сила за тези обществени среди. Нито председателят на „Да, България“ Христо Иванов, нито председателят на Демократи за силна България (ДСБ) Атанас Атанасов се открояват с предложенията и идеите си в политическия дебат. Най-ярко медийно присъствие си завоюва един „външен фактор“ в лицето на евродепутата от коалицията Радан Кънев. На фона на неубедителните прояви на „Да, България“ и ДСБ най-конструктивен елемент в ДБ продължава да бъде Зеленото движение, което показно не се занимава с коалиционни интриги и разногласия, а търси активно екологични решения на съществуващите проблеми с енергийната ефективност.

„Възраждане“ преживява очакван прилив на обществено доверие. Това е единствената парламентарна партия, чийто електорален ръст е внушителен и не подлежи на съмнение. Тя печели подкрепа не само благодарение на проруските си послания и призивите за неутралитет в украинския конфликт, но и заради внушенията, че всички други партии подготвят компромиси зад гърба на българското общество. Лидерът на „Възраждане“ Костадин Костадинов експлоатира страховете от война и същевременно представя решенията си в полето на плебисцитарната демокрация. Управлението чрез референдуми (като първият от тях да визира българската позиция върху преговорите за членство на Северна Македония) е експонирано като формула за преодоляване на „заговора на елита“ срещу „българския национален интерес“. Това е класическа популистка теза, но като цяло работеща. Може да се каже, че „Възраждане“ вече постига ефект, който не е бил регистриран от времената на ранния Волен Сидеров преди 15 години – обединяване на националистическото пространство и маргинализиране на доскоро влиятелните конкуренти.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

Решението за предоставяне на военна помощ за Украйна се очертава като първи по-сериозен тест за издръжливостта на управляващата коалиция. Характерът на самото решение и последиците от него ще определят краткосрочните перспективи на управлението в България – в целия диапазон на възможни сценарии от правителствена криза през политическа нестабилност на „плаващите мнозинства“ до стабилизация за сметка на „червените линии“. Макар и не непременно в най-прекия смисъл, но българското правителство се оказва първото правителство в ЕС, чието бъдеще е заложник на развитието на украинския конфликт.

Газовата криза, също свързана с войната в Украйна, е изпитание за властта от голям мащаб. Индикациите, че наличните газови резерви биха стигнали за около месец, поставят доста ясен срок на правителството да докаже, първо, способността си да договори алтернативни доставки, и второ, да осигури цени, които биха били поносими за българските домакинства и бизнес.

Ясен срок, до края на юни, започва да личи и по темата с българската позиция за преговорите на Северна Македония за членство в ЕС. Негативните нагласи към промяна в позицията са широко разпространени и в обществото, и в политическия елит. Едностранен ход на правителството би бил много трудно защитим политически. Същевременно в Скопие не се забелязва желание да се „помогне“ на България с някакви отстъпки. Напротив, там като че ли разчитат изцяло на европейския натиск, а не на диалога с България. Българската страна обаче следва да има предвид, че българското вето не е инструмент, който може да бъде използван до безкрайност. В ЕС набират сила идеите за ревизия в основните договори, отменяща единодушието за определени решения. Ако такава ревизия стане факт, то не само България би загубила ролята си, но и Северна Македония би получила всички основания за триумфална антибългарска политика.

В създалата се международна конфигурация българското правителство се осланя на убеждението, че нито една от опозиционните партии (ГЕРБ, ДПС,

„Възраждане“) не изглежда като достатъчно надежден и доверен партньор в ЕС и НАТО. Това обаче е повърхностна представа. Нещо повече, партиите в управлението все повече се ориентират към „политика на взаимно изнудване“. В нейните рамки едностранно и без диалог се предлагат решения, които останалите трябва да приемат, за да не платят цената на разпад на мнозинството и предсрочни избори. Няма гаранции, че подобни практики дълго биха могли да се възпроизвеждат. Блокажът на правителството се изразява най-вече в невъзможността да изрази обща политическа воля.

Стимулите за оцеляване на кабинета изглеждат преди всичко външни. Освен добер известните притеснения от предсрочни избори, сега към тях се добавя и идеята за „общ враг“ в лицето на президента Румен Радев. Тази идея, загатната за първи път от лидера на БСП Корнелия Нинова, внушава хипотетично взаимодействие между държавния глава и основния опозиционен лидер Бойко Борисов за сваляне на правителството. По такъв начин партиите от мнозинството следва да осъзнаят, че най-сериозните противоречия не са между тях, а с Радев и Борисов. Падане на кабинета в такъв контекст се схваща като заплаха от, първо, служебен кабинет на Радев, и второ, бъдещо управление на Борисов. Парадоксално, но със съвсем други, и то геополитически, мотиви, среди в десницата са склонни да приемат такава схема. В „дясната“ интерпретация Радев и Борисов въплъщават „руския вектор“ в българската политика. Възпирането на „руския вектор“ от своя страна предполага консолидация около новата антируска линия на премиера Петков и вицепремиера Василев.

Президентът Радев продължава да бъде най-одобряваният български политик. Очевидните опасности от политическа и икономическа криза през следващите месеци му дават възможността да се превърне във „фактор на стабилност“ за политическата система. Рисковете пред Радев обаче са два. Първият е свързан с изкушението президентът да търси свой собствен политически проект. Подобна инициатива, дори и дискретна и индиректна, би лишила Радев от така необходимата позиция на

надпартиен авторитет при криза. Вторият риск засяга международните послания на президента. Той започва да се доближава до гледна точка, която на Запад би се възприела като проруска. Добре известни са политическите щети, които понесе президентът Георги Първанов във втория си мандат от настъпилата за него европейска изолация.

Българската партийна система е в криза, и тя обхваща не само парламентарно представените политически сили. Дори намеренията за нови политически проекти не пораждават вдъхновение и още в зародиша си не дават надеждата, че могат да създадат „вълна“. Партиите, с изключение на „Възраждане“, се стремят най-вече да минимизират ерози-

ята в обществената подкрепа. Това важи отчетливо за ГЕРБ, които разчитат на ресурса си в местната власт за да се стабилизират като политическа алтернатива. Най-деликатно е положението на БСП, чието ръководство не показва капацитет да отговори на предизвикателствата пред левицата и се ориентира към вече традиционната практика на търсене на врагове. Възходът на „Възраждане“ бележи опасна тенденция, която черпи сили не толкова от посланията на партията, колкото от впечатленията за криза, безпомощност и безотговорност на другите партии.

България все по-отчетливо върви към социална криза, изискваща убедителни леви решения.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 4
Април 2022

Българската външна политика става вътрешна. Всички теми на политическия дебат биват пречупвани през външнополитическите дилеми на страната.

Правителството се намира близо до състояние на блокаж поради отказ от обща стратегия и „политика на взаимно изнудване“ на коалиционните партньори.

Конфликтът президент-премиер се превръща в централно измерение на политическия процес.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de